

Museumhart Den Haag

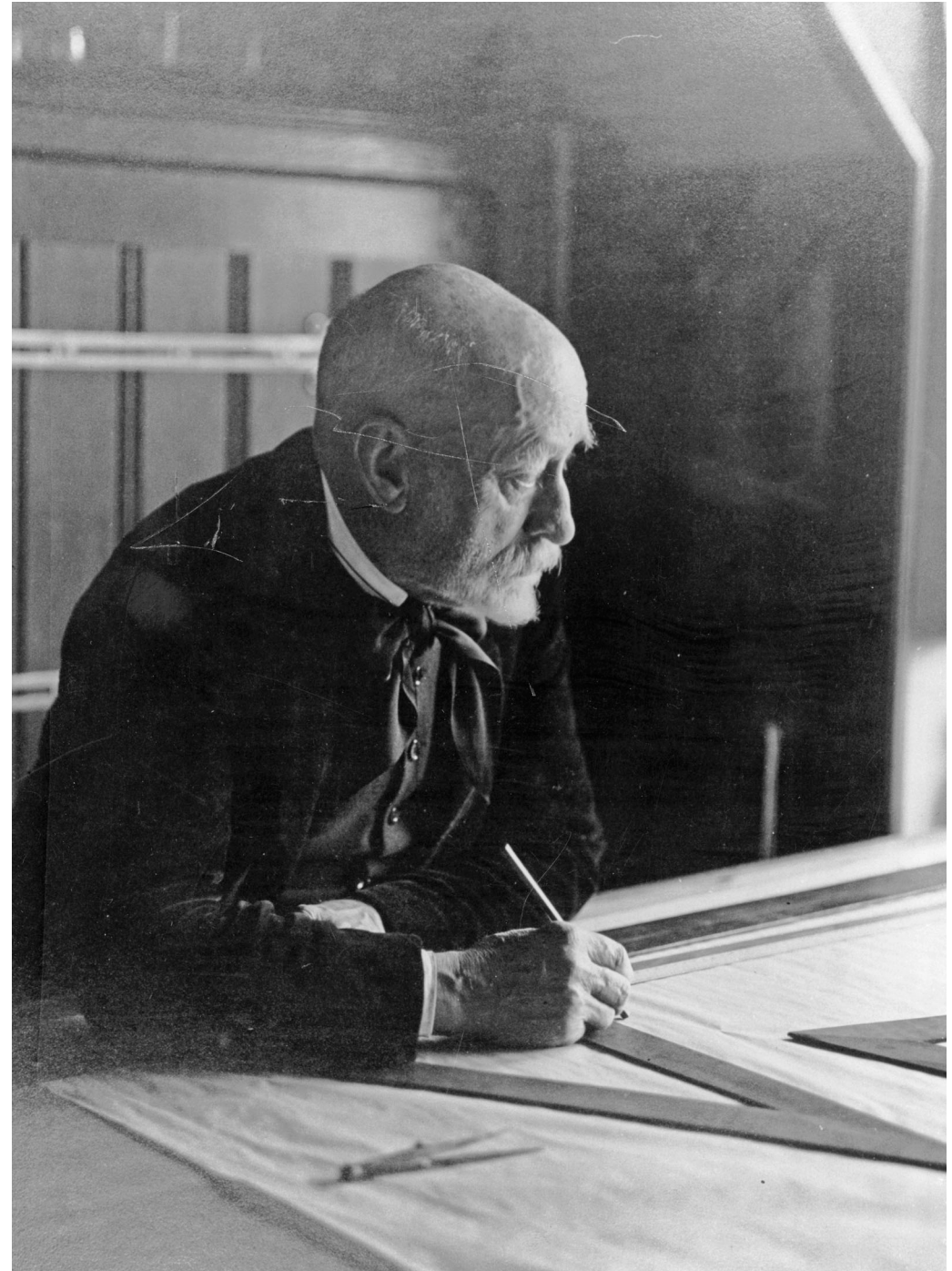
Analuse kunstmuseum Den Haag 21-06-2022

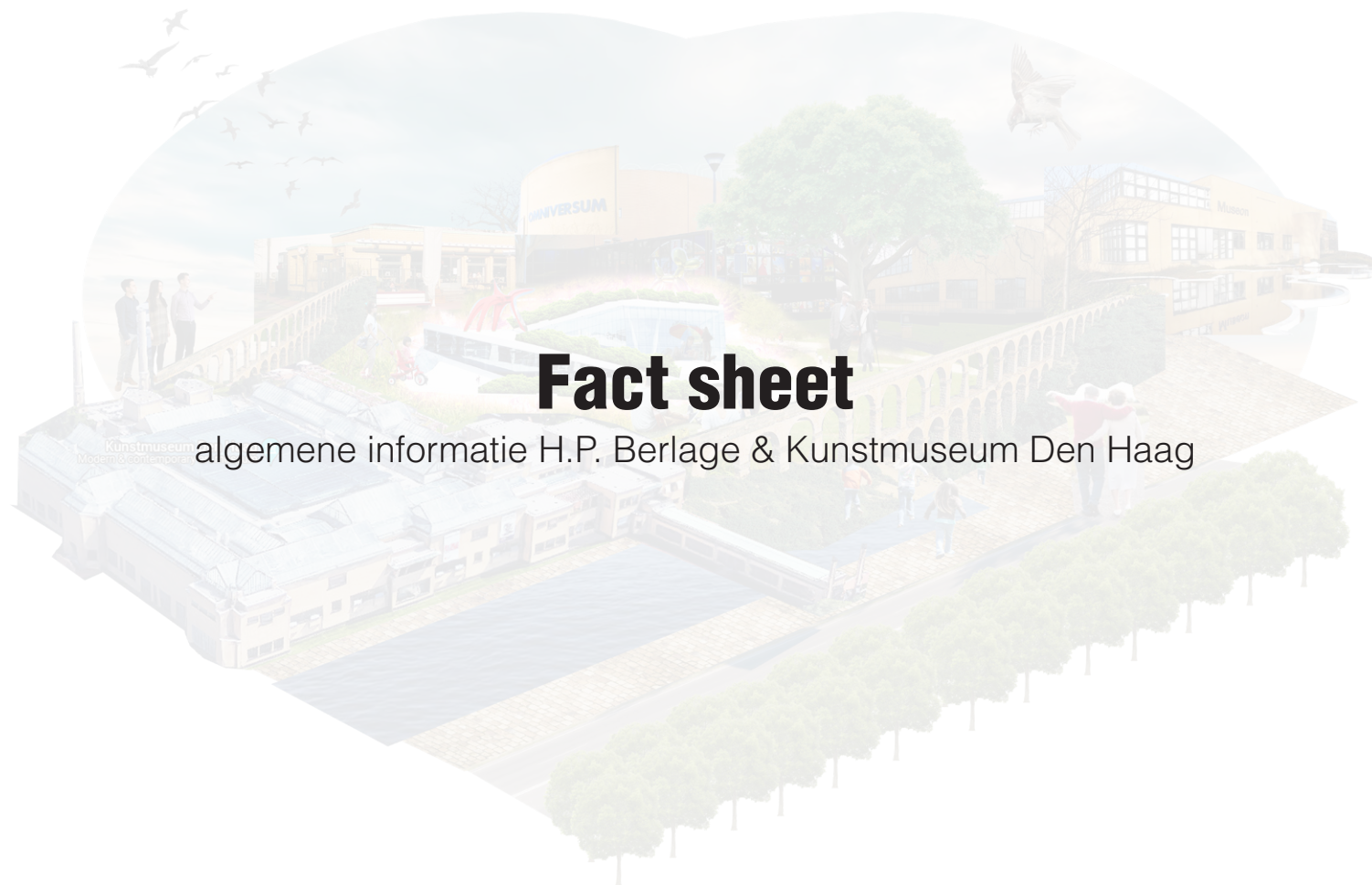
Adin Basoe

RAVB - Architectuur

Inhoudsopgave

- 1 Ontwerp positie
- 2 Fact sheet
- 3 Tijdlijn museum
- 4 5 regels van Berlage
- 5 Analyse omgeving

Fact sheet

Kunstmuseum
Modern & Contemporary

algemene informatie H.P. Berlage & Kunstmuseum Den Haag

H.P. Berlage

Actief als Architect: 1889 - 1934

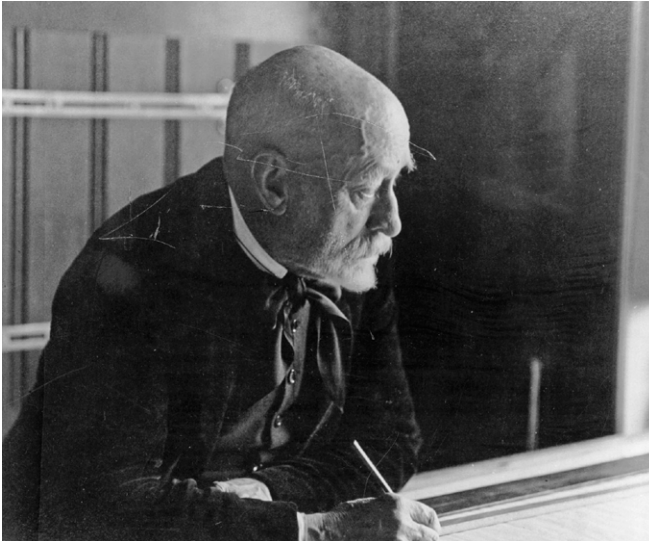

Foto H.P. Berlage Collectie

Geboren:
1856 - 1934

Opleiding:
1878, Technische
Hochschule in Zürich,
Architect

Zelfstandig Architect:
1889 - 1934

Bekende Werken:
"De algemeene", 1893
Bucht van Berlage, 1900
Beurs van Berlage, 1903
Plan Zuid, 1917
Mercatorplein, 1925
Berlagebrug, 1928

In 1889 ging Berlage zelfstandig werken. Aanvankelijk ontwierp hij voornamelijk in de toen gebruikelijke neostijlen maar allengs begon hij te experimenteren in een mengvorm van **rationalisme en Jugendstil**. Dit is vooral zichtbaar in de ontwerpen voor de verzekeringsmaatschappij De Nederlanden van 1845. De stijl van Berlage gaf uiting aan het gedachtegoed dat Berlage had: het **radicaal liberalisme**, een politieke stroming die als voorloper van de sociaaldemocratie gezien kan worden.

Kunstmuseum Den Haag

H.P. Berlage, 1935, Stadhouderslaan 41, 2517 HV, Den Haag

Foto: Kunstmuseum Den Haag, Arjen veldt fotografie

Adres:
Stadhouderslaan 41, 2517 HV, Den Haag

Wijk:
Statenkwartier

Bouwjaar:
1935

Museum 18.500 m2 met:
Museumwinkel, Binnentuin
Horeca, Vaste en tijdelijke collectie
ruimtes, Wonderkamers,

Architecten:
H.P. Berlage, E.E. Strasser,
Braaksma-roos architecten

Het Haags Gemeentemuseum, nu het Kunstmuseum, naar ontwerp van de beroemde architect H.P. Berlage wordt gerekend tot de topstukken van de Nederlandse architectuur. Het gebouw is een kunstwerk op zich, wereldberoemd om de **kwaliteit en grote diversiteit van binnenvallend daglicht. Het museum straalt harmonie, rust en helderheid uit**, voortkomend uit een meesterlijk ontwerp dat tot in het kleinste detail was doordacht; van het **geometrische grondplan** tot de **moderne constructiemethode**, de uitzonderlijke maatvoering en de prachtige toegepaste vormen en materialen.

Aan het begin van de jaren '90 verkeerde het gebouw in zeer slechte staat van onderhoud en voldeed het niet meer aan de moderne museale eisen. Door verschillende interne verbouwingen was de heldere routing vertroebeld geraakt en waren veel van de bovenlichten en puin dichtgezet waardoor het daglichtconcept voor een groot deel verloren was gegaan. In de periode 1995-1998 werd Braaksma & Roos Architectenbureau geselecteerd om een integrale restauratie en renovatie van het rijksmonument uit 1935 te realiseren.

Ontwerppositie

Uiteenzetting van mijn ontwerppositie

Kunstmuseum Den Haag
Modern & Contemporary art museum

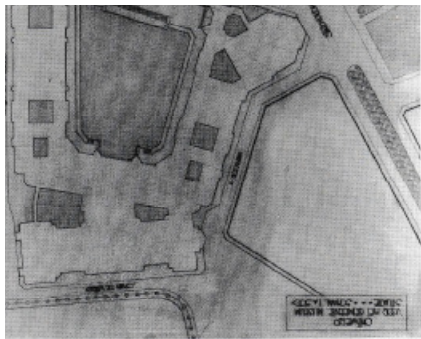
Museumhart Den Haag

De uitbreiding als bindend element van het museumkwartier

Tekst: Adin Basoe

De door Berlage opgeleverde Gemeentemuseum Den Haag heeft zich ontpopt tot een **uniek monumentale museum** ervaring. Het in 1935 ontworpen gebouw was gebouwd voor de toekomst, maar deze heeft hem nu ingehaald. Het kunstmuseum **barst uit zijn voegen** en is toe aan de nodige uitbreiding. Het museumkwartier wat bestaat uit het Fotomuseum (1965), Museon (1985), Berlage paviljoen (1935) en Omniversum (1985) is in mijn inziens ook toe aan een herziening om zo samen met het kunstmuseum het echte museumhart van Den Haag te zijn.

Het kunstmuseum (voorheen gemeentemuseum Den Haag) is ontworpen door H.P. Berlage met toenmalig museum directeur Van Gelder. Het idee was dat **kunst de gewone man kan inspireren en verheffen** en om de **drempel hiertoe te verlagen**. Het eerste plan uit 1920 is hier ook een direct antwoord op^[1].

Op 4 november 1919 verspreide de architect van Gemeentewerken aan Berlage de opdracht om een voorplan te maken. Dit werd door B & W goedgekeurd, waarna Berlage en de maquette al in het voorjaar van 1920 gereed had. In 1920 waren de voorgeschreven onderdelen uitgeleverd met een groot aantal concertzalen, grote overkoepelde algemene ruimten en

Het grootse gebouw heeft naast de museale routing opvallend veel buitenruimte in de vorm van **patio's** binnen in het gebouw. Berlage en Van Gelder waren zich erg bewust van het fenomeen **museumvermoeidheid** en het hebben van goede museumverlichting. Hier komen veel overeenkomsten met de visie van Benjamin Ives Gilman^[2], museum curator en theorist, die Van Gelder lijkt over te nemen. Ook Berlage lijkt hierdoor geïnspireerd te zijn geraakt zoals te merken is in de entreehal in het uiteindelijke tweede ontwerp waarbij zowel Gilman als Berlage het hebben over een centrale punt waar alle richtingen zich openen en bezoekers overzicht krijgen om vervolgens hun weg te vervolgen. Hierop is te bevragen in hoeverre de theorie over **de museale belevenis** niet alleen het gebouw ten goede

“...dat een park de natuurlijke omgeving is van een museum, want een museum is in beginsel een oord voor ontspanning” ^[3]

- Benjamin Ives Gilman

komt maar ook de kunst. We verplaatsen ons 87 jaar verder en ook de huidige museumdirecteur refereert nog naar de (theoretische) uitgangspunten van Berlage. Deze uitgangspunten vallen in mijn optiek in 5 categorieën: **Lichtinval, het centrale moment, enscenering, architectonische verhoudingen en routing**. Dit laatste, wat wordt benoemd als het “dwalen” wordt gehokeld en geapprecieerd en is een van de bijzondere aspecten van het kunstmuseum als gebouw.

Het feit dat deze uitgangspunten behoren tot de uitgesproken identiteit van het kunstmuseum zie ik als een kracht om de nieuwe uitbreiding op voort te borduren. De 5 uitgangspunten van Berlage's kunstmuseum zullen als toetsing **regels gelden en gaande weg worden aangescherpt met**

concrete ruimtelijke ingrepen. Het kunstmuseum gebouw zie ik als “af” en zoek voor mijn ingreep ook de directe omgeving op. De museumtuin is met de jaren klem komen te liggen tussen **omliggende culturele instituten en functioneert te weinig als versterkend en bindend element**.

Daarnaast heeft het kunstmuseum ook zijn centrale patio in de buitenlucht verloren en zie ik dit als een onderwaardering van Berlage's visie over het gebouw in **relatie tot de natuur en omgeving**. Hiermee wil ik een nieuw groen museumhart creëren die niet alleen de bezoekers van het kunstmuseum een moment in de **buitenlucht** geven maar alle omliggende culturele instellingen ook, en hiermee een verbinding zoek in een nieuwe omsloten museumtuin oftewel **museale hortus conclusus**. De omsloten tuin zal dus ook open zijn voor publiek en de drempel extra verlagen tot een museum bezoek en de toevallige wandelaar visueel informeren over de tentoonstellingen en activiteiten van de culturele instellingen. **Het nieuwe museumhart is een moment voor ontmoeten, ontspannen, verrassen en culturele educatie**.

Bronnen:

Gilman, op.ct. (noot 16), 251 - 269; “Museum Fatigue”, 409 [2]
Gilman, Mededeelingen (noot 17), III (1921),72-75;Gilman, op.cit. (noot 16), 271-4,399; Cat. '35 (noot 2), 83. [3]

Museumreferentie: Museumkwartier Den Bosch
Kunstreferentie: Mike Kelley, Educational Complex,1995

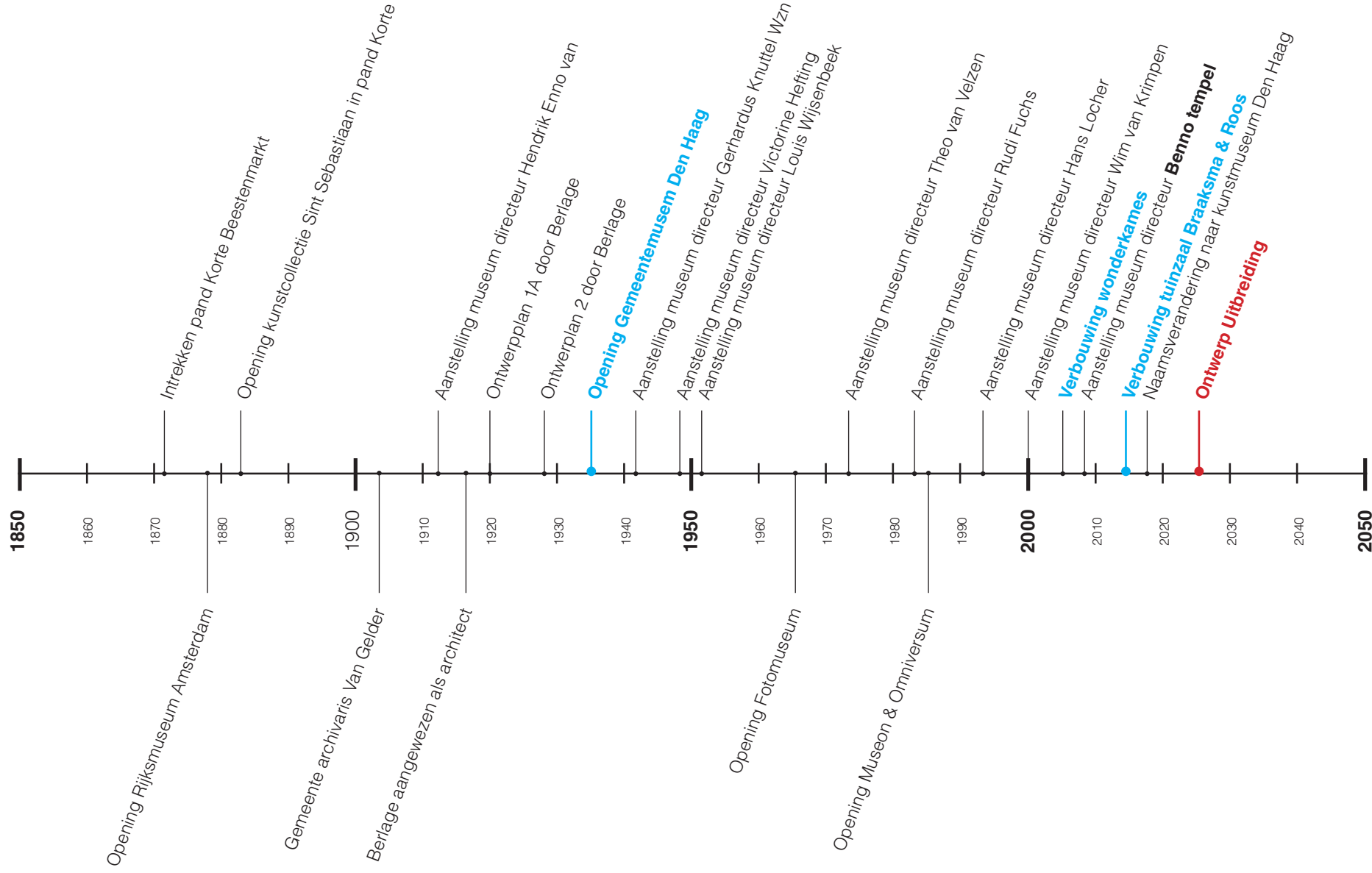
Tijdslijn Museum

van 1870 tot Nu

Kunstmuseum Den Haag
Modern & Contemporary art museum

Tijdlijn Kunstmuseum Den Haag

150 jaar Kunstmuseum Den Haag

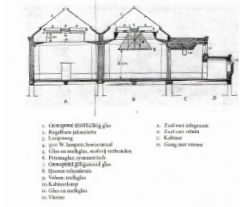
5 Principes van Berlage

Kunstmuseum Den Haag
Modern & Contemporary art museum

Uitgangspunten ontwerp gemeente museum Den Haag

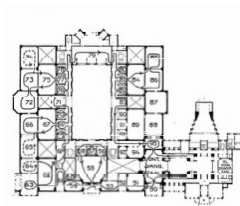
5 Principes van Berlage

Licht, Routing, Museumhart, Enscenering, Verhouding

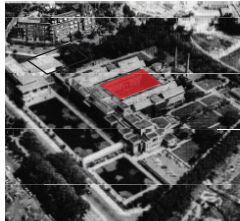
Licht

Er is goed rekening gehouden met daglicht toetreding en de regeling hiervan d.m.v. glazenadeldaken, hoog zijlicht, diffuus licht door verschillende glassoorten en mechanische regeling.

Routing

De routing is ontworpen als organisch geheel van kamers van verschillende afmetingen om het idee van dwalen te bevorderen en museumvermoeidheid te voorkomen. Desondanks heeft Berlage's ontwerp toch een strenge en (onbewust) dwingende routing.

Museum hart

Als rustpunt in het museum was de tuinzaal ontworpen. Als het middelpunt van het museum te zien vanaf de aanliggende museumzalen. Nu getransformeerd tot gesloten tuinzaal, inzetbaar voor tentoonstellingen, evenementen en horeca.

Enscenering

Geleidelijke begeleiding naar de eigen wereld van de beeldende kunst, Hoge hal als oriëntatiepunt, dwalen door het museum en centrale museumtuin als rustpunt. De museumzalen zijn subtiel geclusterd, kleinere zalen rondom een grotere zaal met vanaf de tuinzaal gezien verschillende wandel kringen.

Verhouding

Het raster van 1.10M was leidend in het ontwerp. Een praktisch uitgangspunt die de systeemlijnen bepaalde. Het proportieschema heeft subtiel afwijkingen, want als een proportieschema geen middel blijft maar doel wordt verdwijnt het geloof erin volgens Berlage.

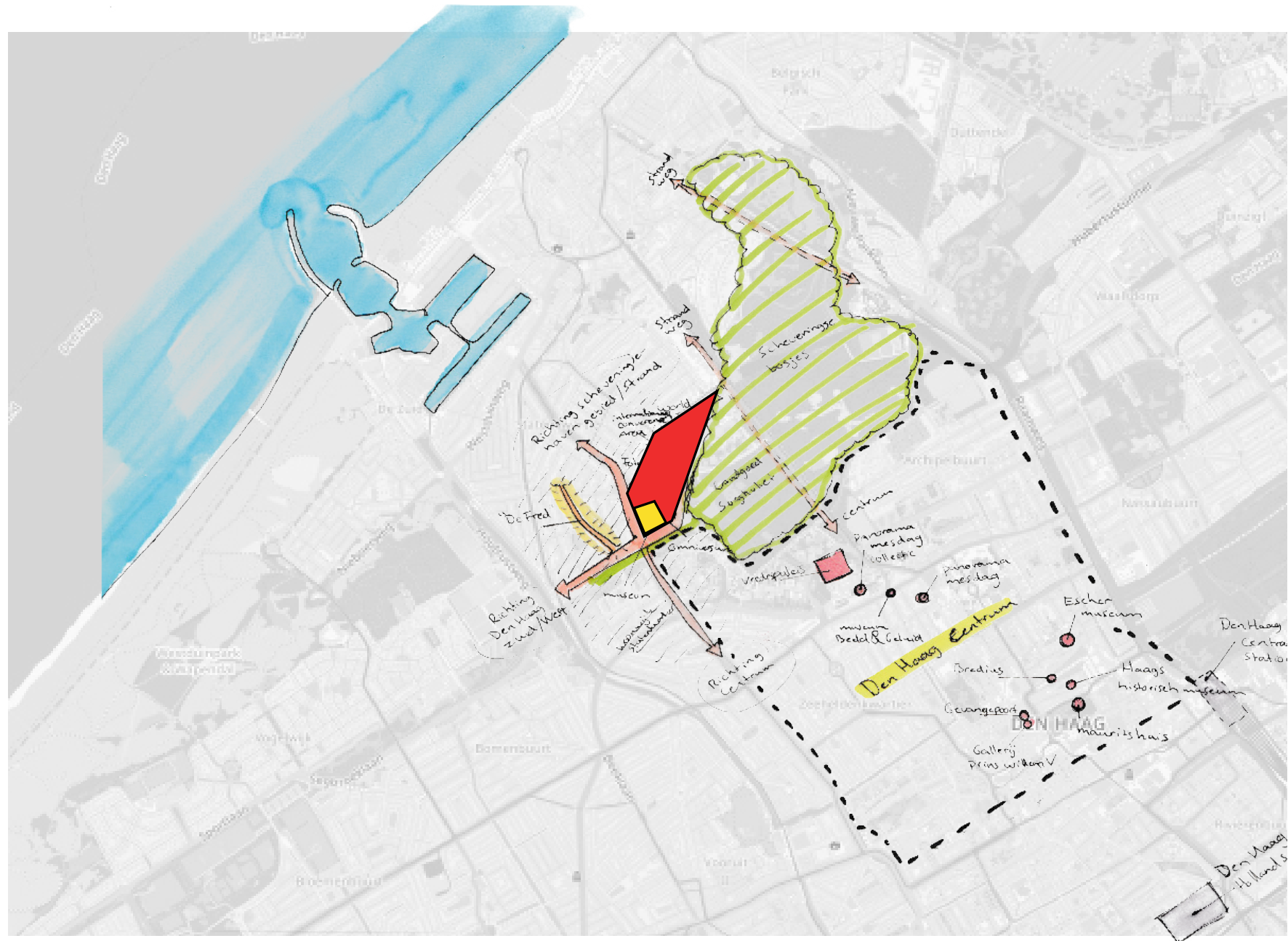
Analyse omgeving

Stedelijke-/omgevings analyse & Visueel onderzoek

Kunstmuseum Den Haag
Modern & Contemporary art museum

Stedelijke analyse situatie Den Haag

Ligging van locatie, musea's en bereikbaarheid

Visueel onderzoek

Opvallende momenten in de directe omgeving van het kunstmuseum

1. Hekwerk zorgt voor harde grens van het terrein.

2. Fietsenstalling voor personeel heeft prominente plek in tuin.

3. Expeditie ruimte breekt het terrein.

4. Door gesloten omgeving weinig sociale controle tuin.

5. Tuin heeft weinig verbinding met omliggende gebouwen.

6. Pergola komt uit op gesloten deur.

7. De groene weg met duinbeplanting staat het gebouw goed.

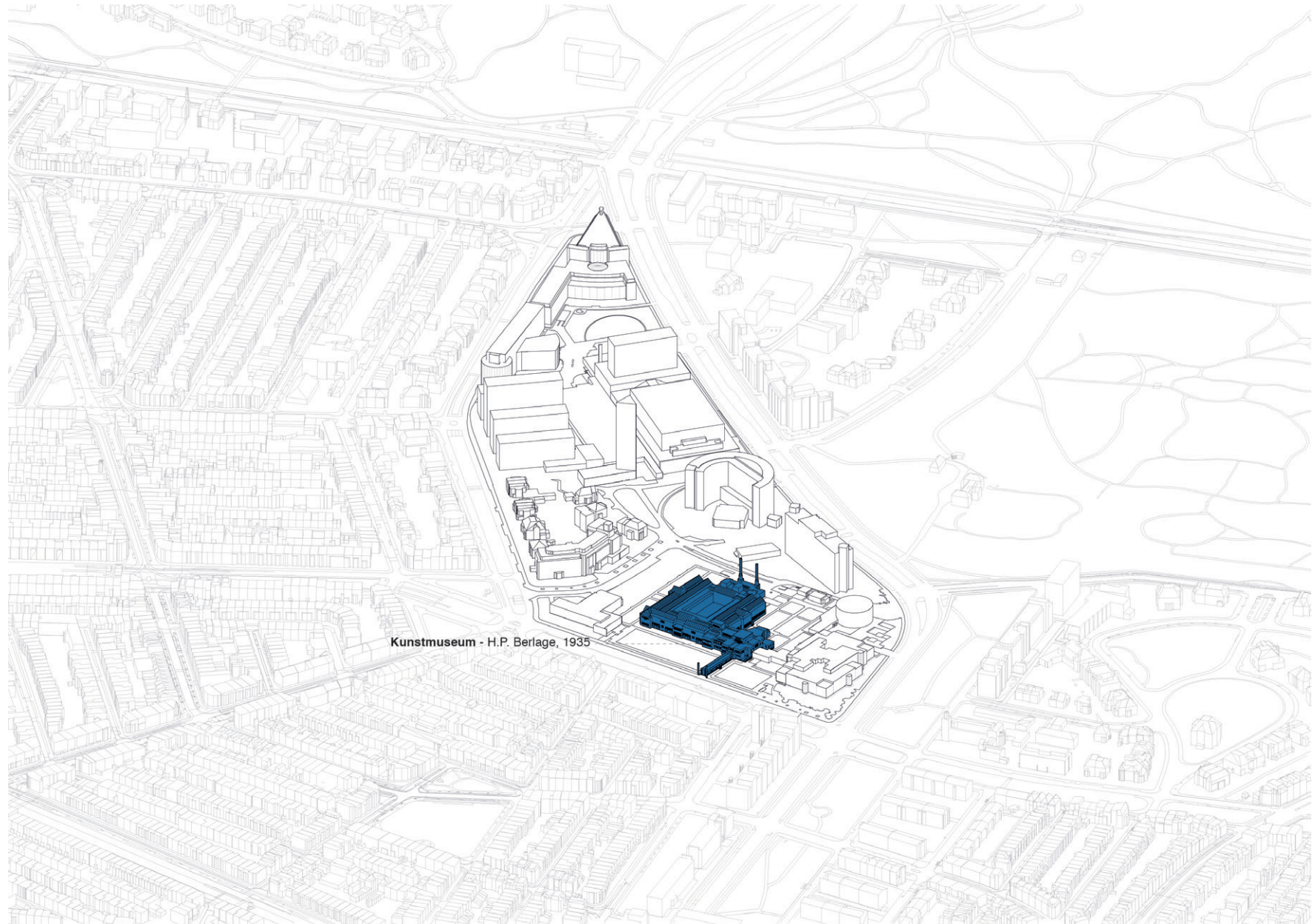

8. Achterkant brasserie aan wandelpad, rokende werknemers.

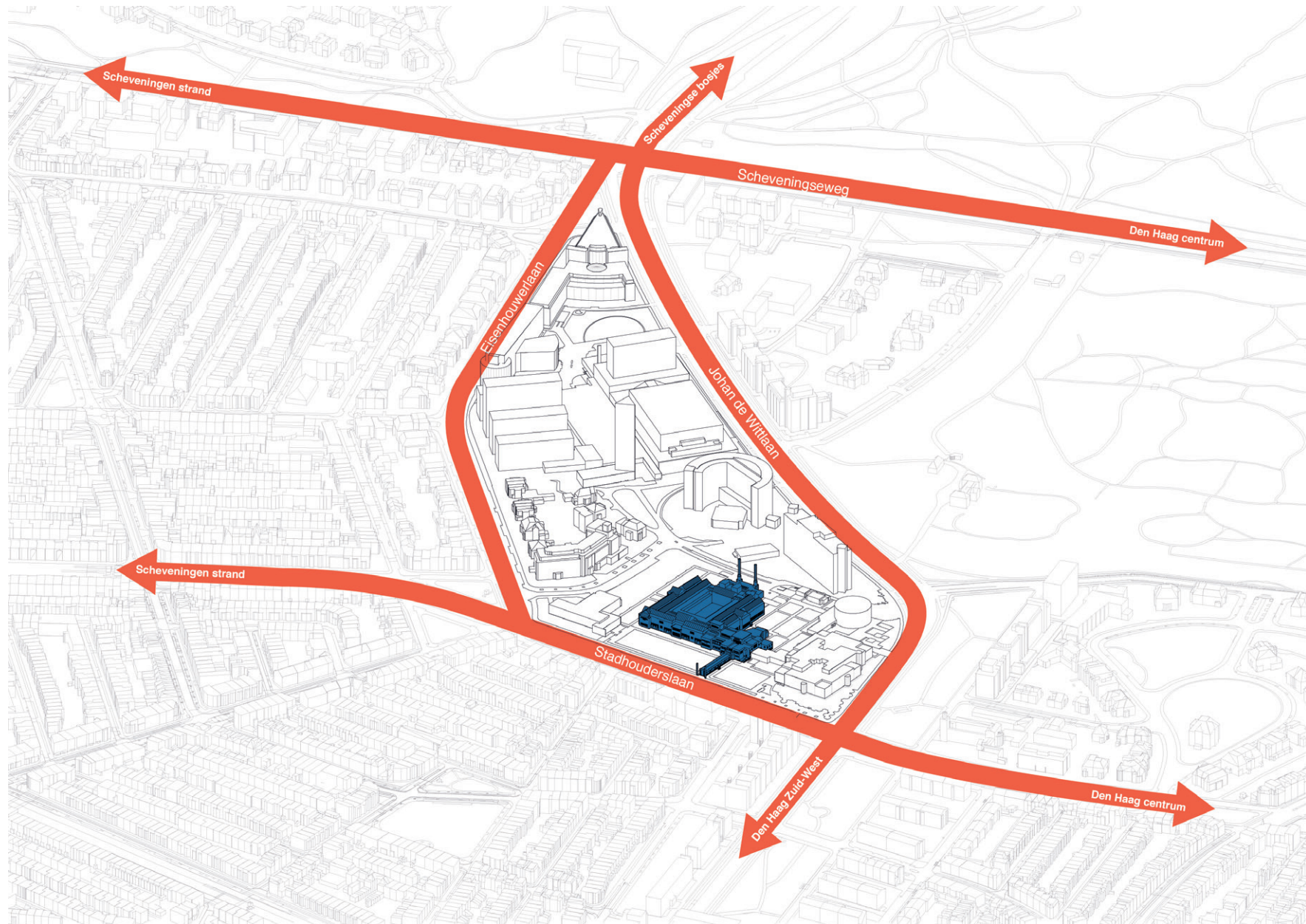

9. Potentiele aanloop route wordt onbenut door museumgebied.

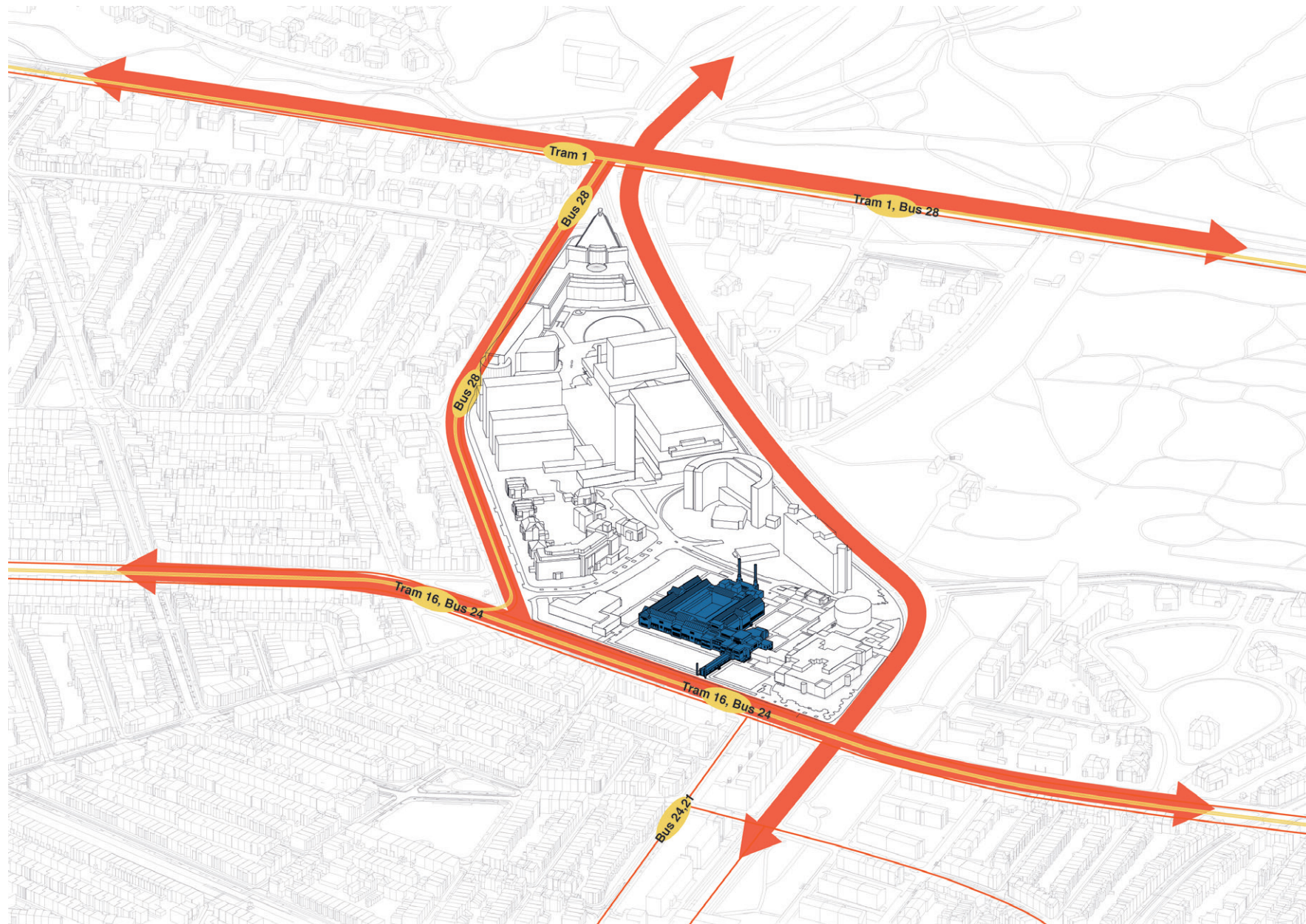
Situering Kunstmuseum Den Haag

Verbindingswegen

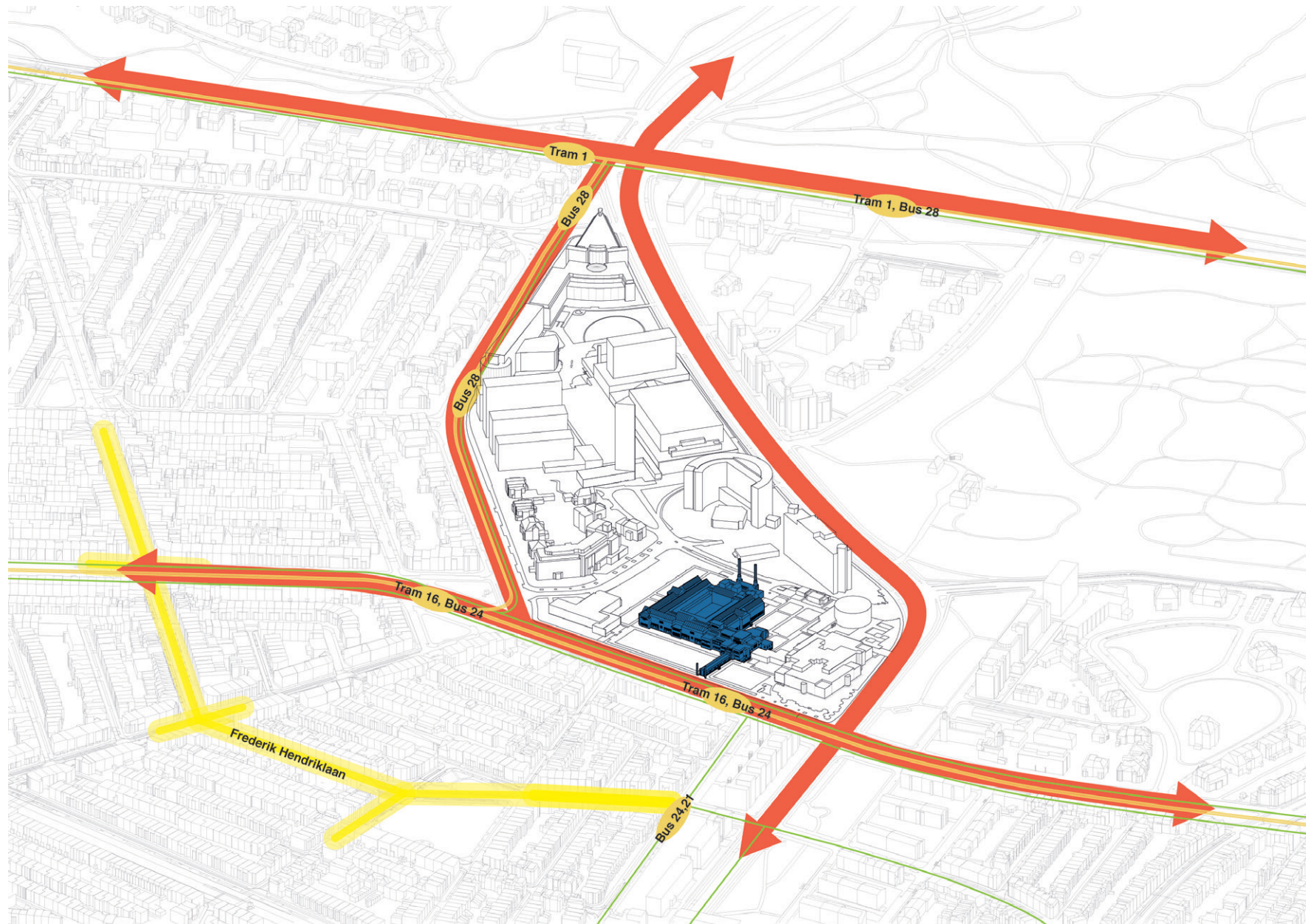

Openbaar vervoer

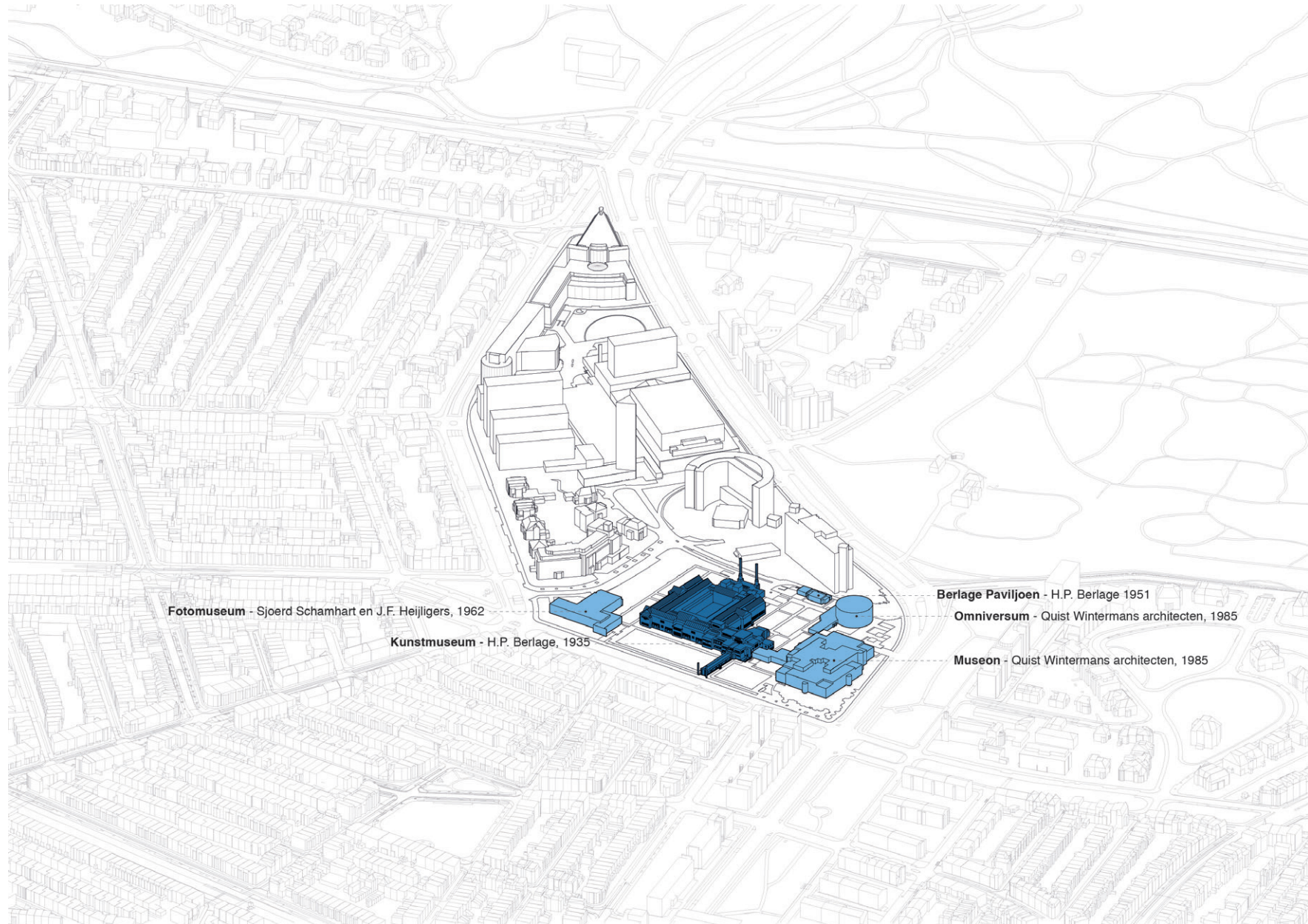

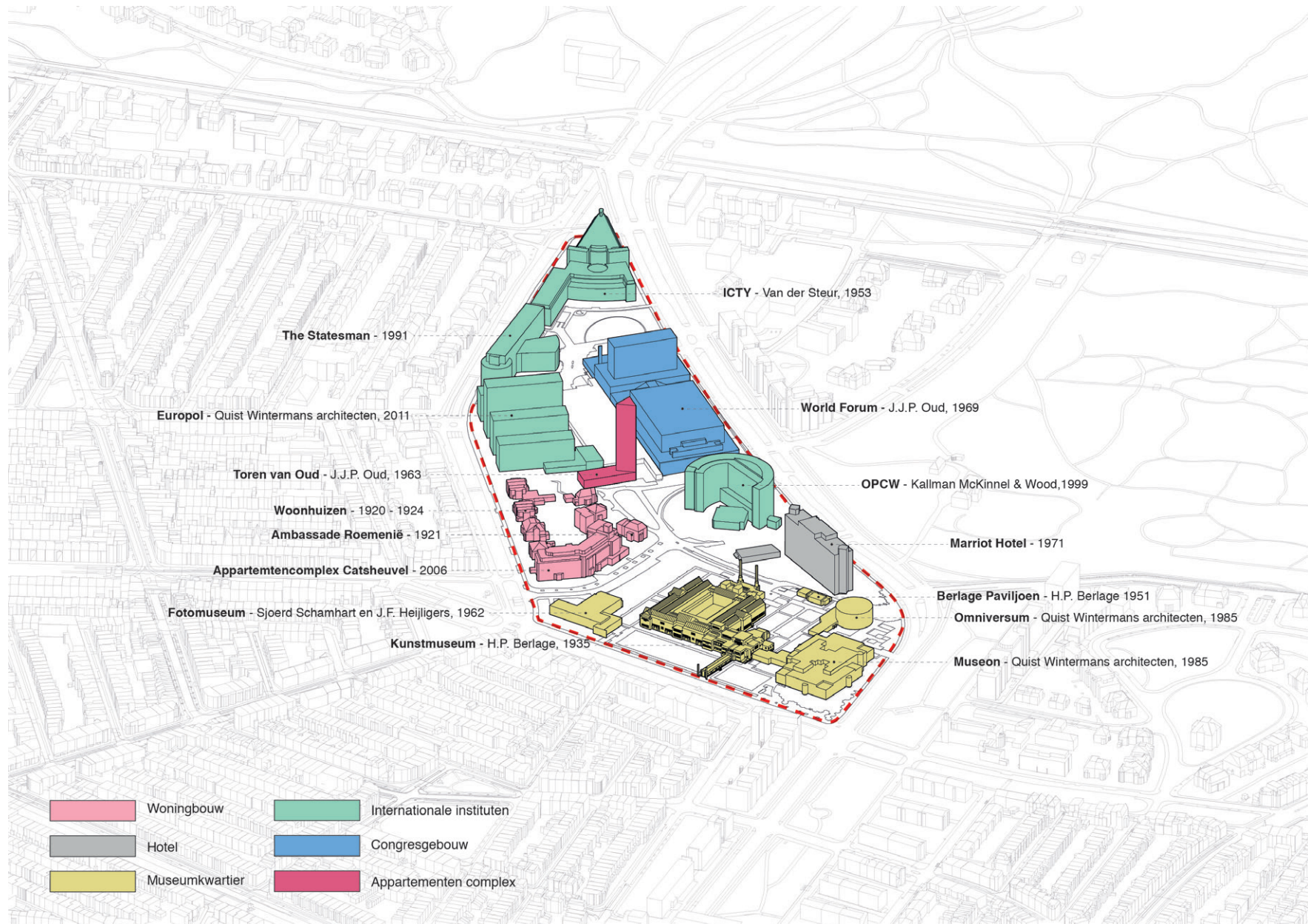
Hotspots omgeving

Omliggende culturele instellingen

Stadsblok

Groen ontwerp DC Landschaps architecten

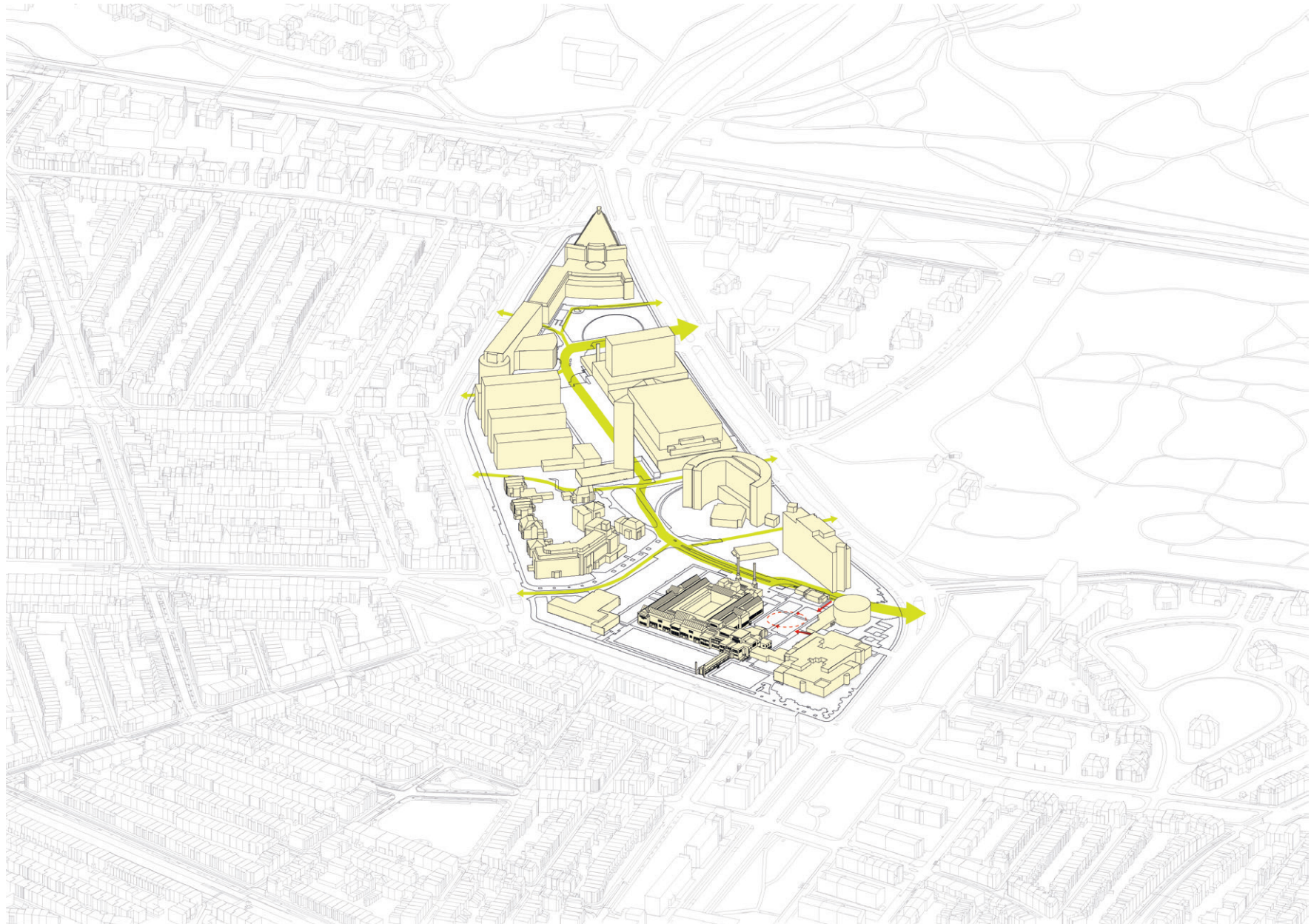
Groene inpassingen omgeving

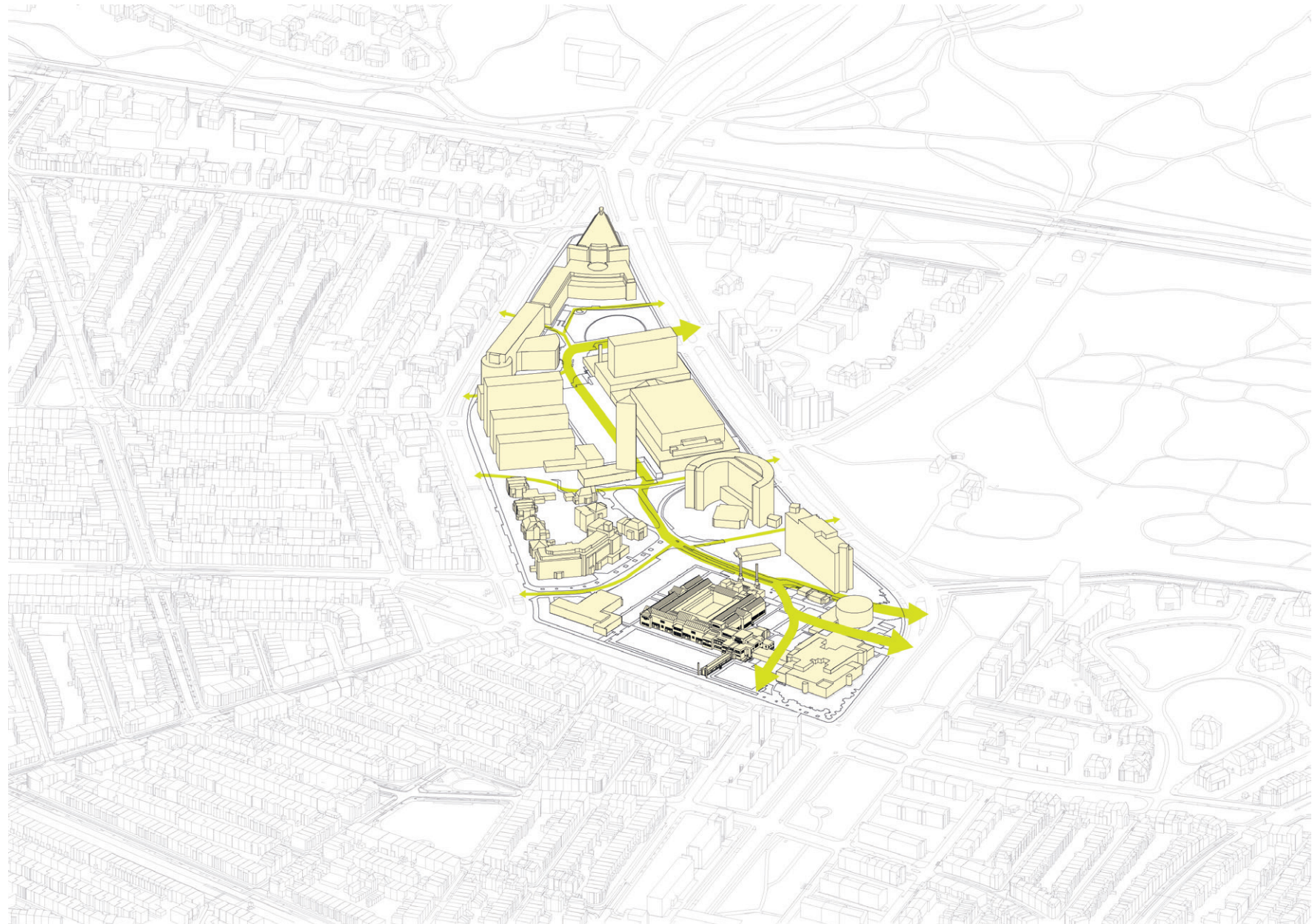
Verenigd stadsblok

Routing stadsblok

Museumtuin onderdeel van wandelpromenade

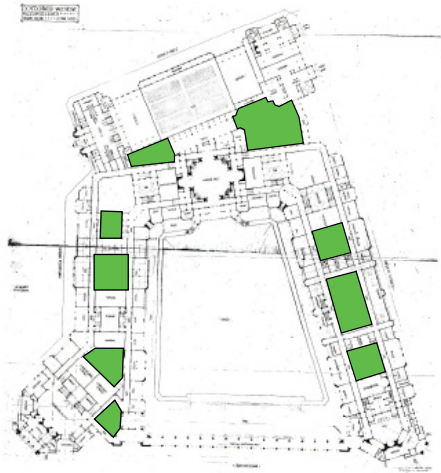
Concept Museumkwartier

Een hecht museumkwartier in Den Haag

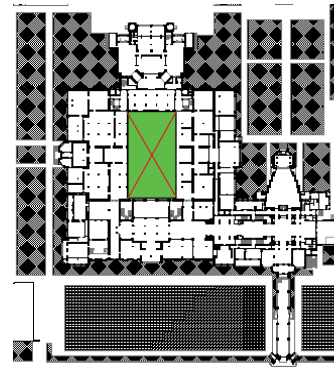
Kunstmuseum Den Haag
Modern & Contemporary art museum

Borduren op visie Berlage

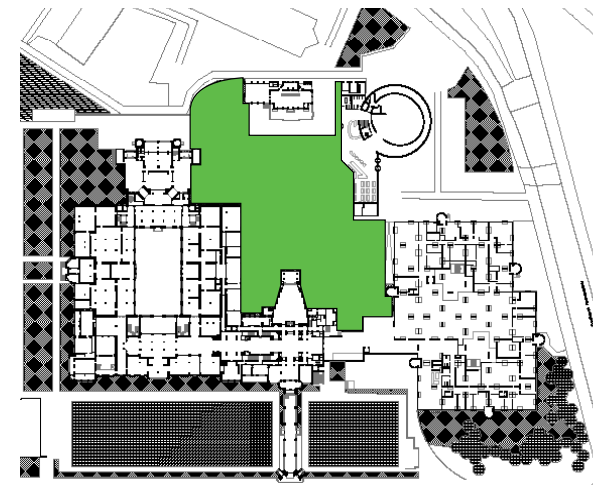
De uitbreiding als nieuwe hart van het museumkwartier

Patio's in 1e ontwerp als museale routing in verbinding met natuur.

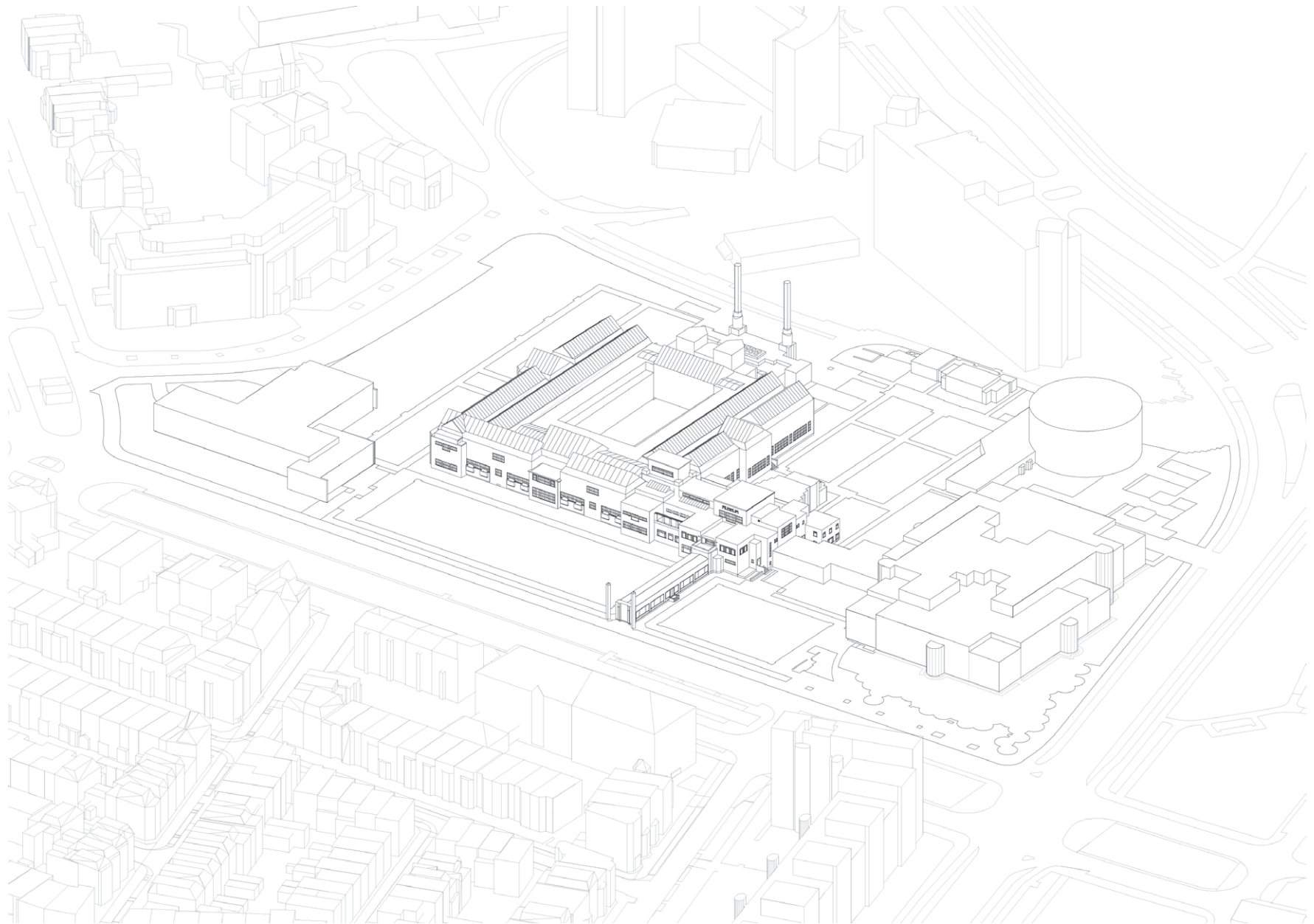

Gereduceert naar tuinzaal die is opgenomen als binnenruimte.

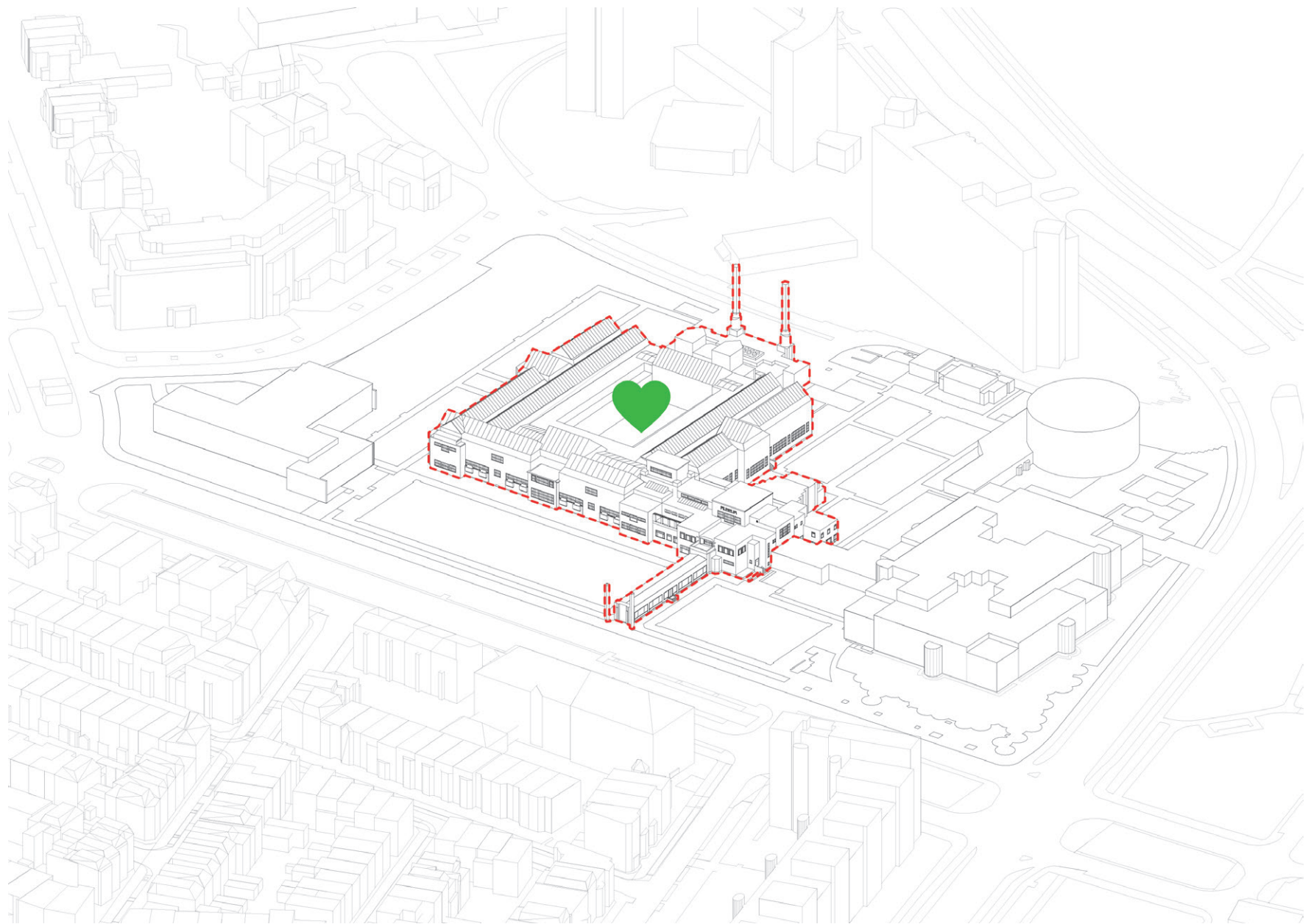

Het herintroduceren en belangrijkmaken van de buitenruimte als onderdeel van de museale route.

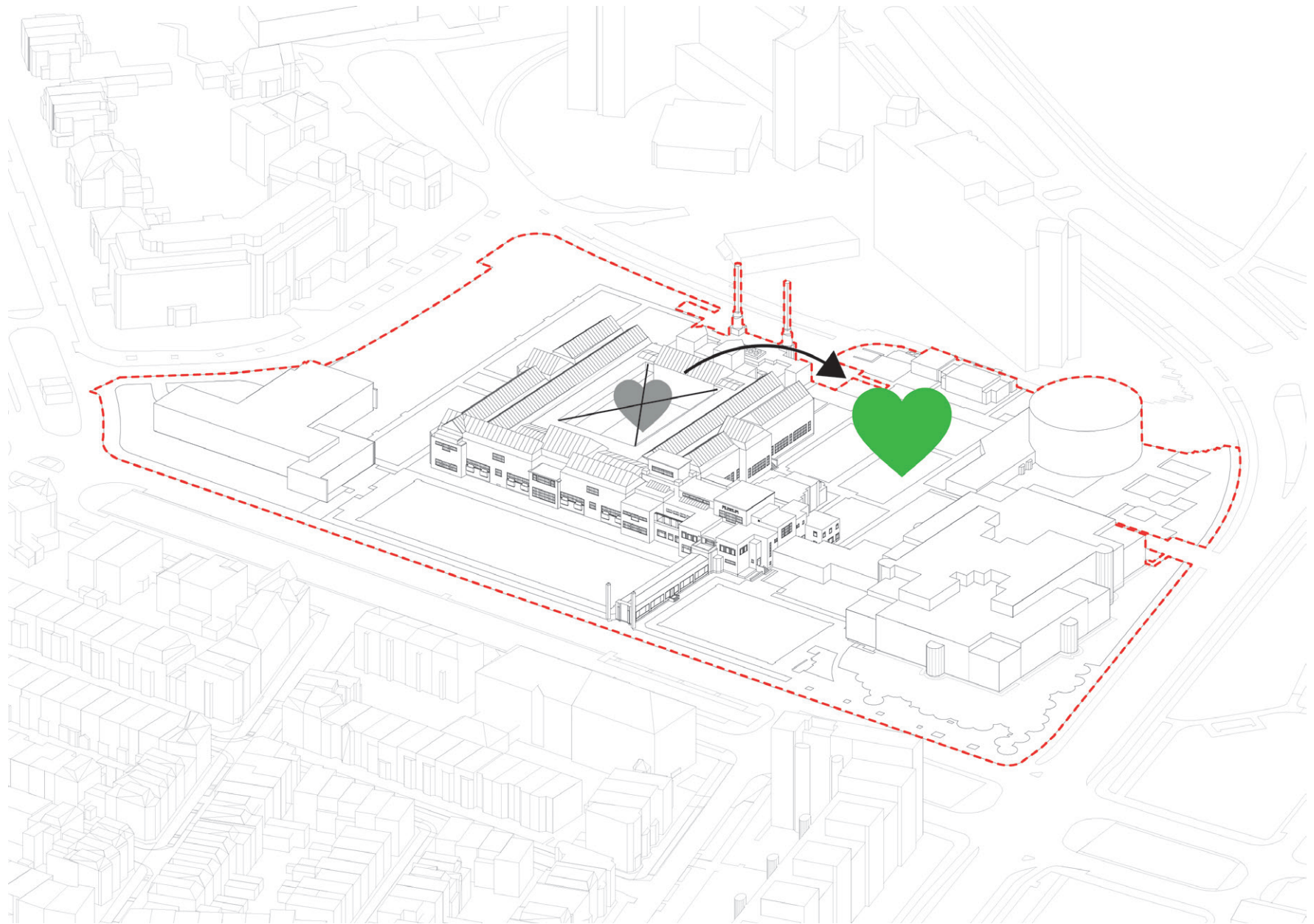
Huidige situatie

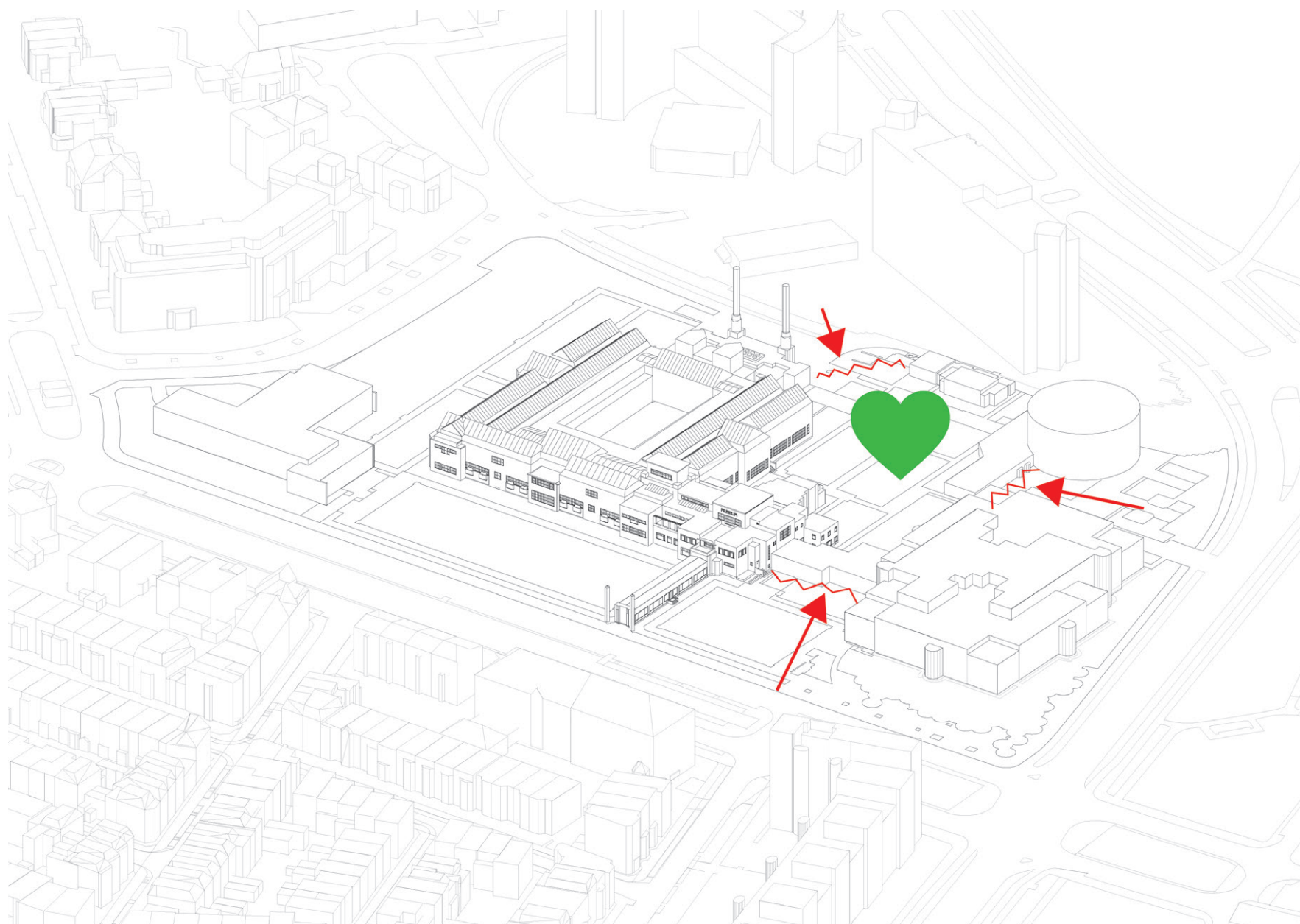
Het museumhart

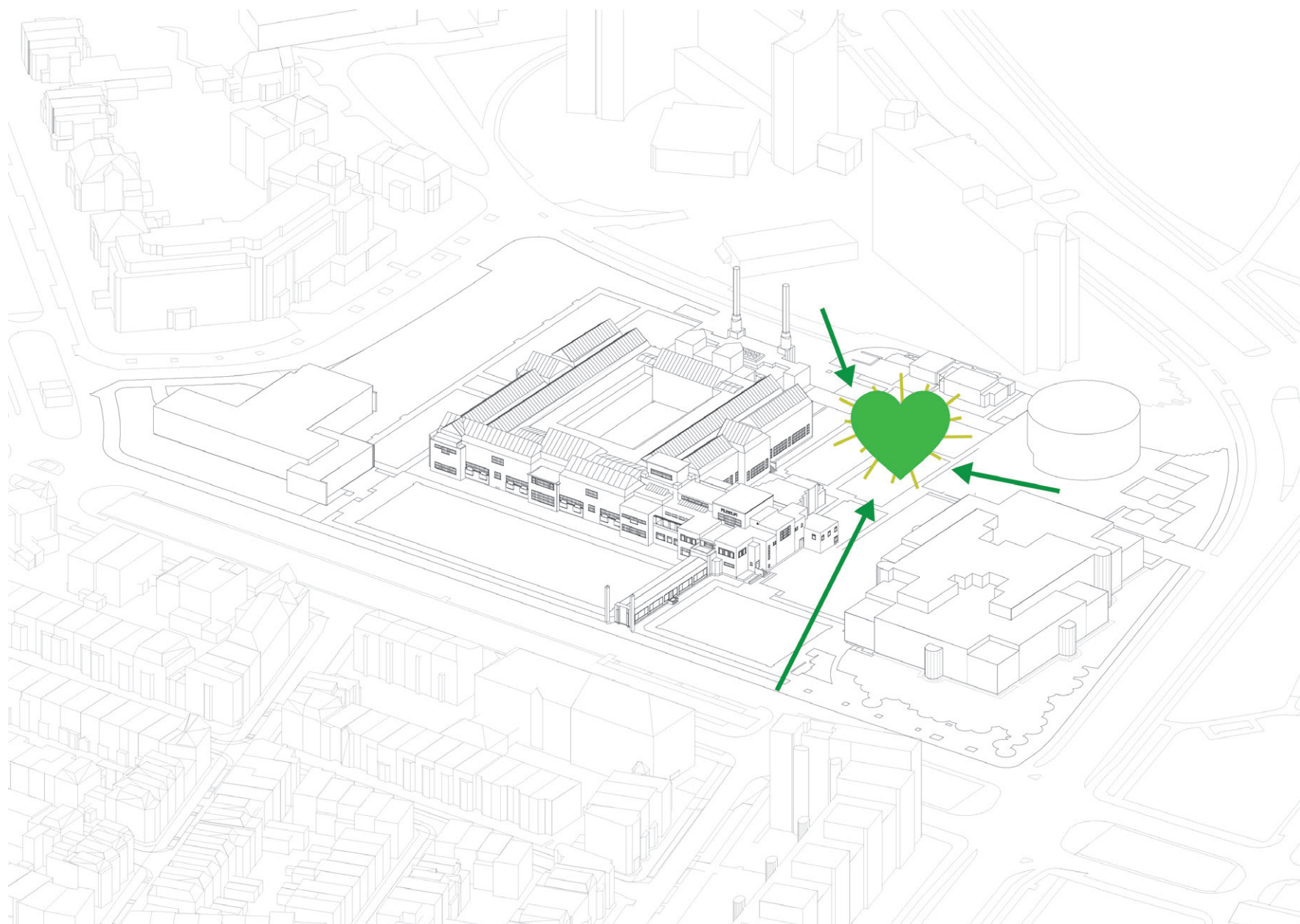
Verplaatsen museumhart

Toegankelijkheid museumhart

Toegankelijkheid museumhart

Museumhart gaat nieuwe relatie aan met omgeving

